

پیشنهاد الحاق یک بند به لایحه بودجه ۱۴۰۳

(رفع چالش تعهدات ارزی صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی)

دلایل توجیحی:

رهایی از اقتصاد تک‌محصولی و ایجاد تنوع در اقلام صادراتی از ضرورت‌های خاص ایران است که مورد تاکید همه مسئولان و به ویژه مقام معظم رهبری در سالیان اخیر بوده است. صادرات غیرنفتی شامل دو حوزه صدور کالا و صدور خدمات است و موفقیت در هر یک از این دو حوزه، در گروی حمایت‌های قانونی است. صدور خدمات فنی و مهندسی می‌تواند از طریق توسعه صادرات، انتقال فناوری و ماشین آلات به کشور، ایجاد اشتغال و ارزآوری، دارای اثرات بسیار مثبتی برای کشور باشد. صنعت احداث (خدمات فنی و مهندسی) کشور از ظرفیت بالایی برای صادرات برخوردار است. وجود بیش از ۴۶۰۰۰ شرکت پیمانکاری و ۳۱۰۰ شرکت مهندسی مشاور از یک‌سو و داشتن سالیانه بیش از ۲۳۳ هزار فارغ‌التحصیل رشته‌های مهندسی در کشور از جمله ظرفیت‌های موجود است.

طبق برخی برآوردها، کشور ظرفیت صادرات بیش از ۲۰ میلیارد دلار خدمات فنی و مهندسی به سایر کشورها را دارد اما آمار صدور خدمات فنی و مهندسی در دهه گذشته نزولی بوده است و بیشترین آمار صادرات مربوط به سال ۱۳۹۰ معادل ۴ میلیارد و ۱۱۸ میلیون دلار به ۱۲ کشور بوده است. از آن زمان کشور با سیر نزولی صادرات خدمات فنی و مهندسی مواجه شده است. طوری که بر پایه داده‌های مرکز تجارت جهانی صادرات خدمات فنی و مهندسی حوزه احداث ایران در سال ۲۰۱۹ (۱۳۹۸-۱۳۹۹) تنها ۴۹۲ میلیون دلار بوده است.

براساس مستندات قابل ارائه، شرکت‌های اصلی صادرکننده خدمات فنی مهندسی، در سالهای گذشته به دلایل زیر دچار مشکلات زیادی شده اند که نه تنها موجب شده است تا صادرات خدمات فنی و مهندسی کشور به شدت کاهش پیدا کند بلکه فعالیت این شرکت‌ها در داخل نیز دچار اختلال شود:

- به دلیل شرایط تحریمی، مبادله دلار و یورو برای شرکت‌های ایرانی با کشورهای طرف قرارداد عملاً غیر ممکن شده است و پیمانکاران به ناگزیر مجبور به انجام قرارداد با ارزهای محلی بوده اند که عمدتاً با نوسان زیاد مواجه بوده اند. کاهش ارزش این ارزها در مقاطعی ضررهای چند میلیون دلاری به پیمانکاران خدمات فنی و مهندسی تحمیل کرده است. به عنوان مثال، حمله روسیه به کریمه و تحریم روسیه توسط ایالات متحده که باعث کاهش

^۱ گزارش تفصیلی در خصوص این موضوع در حال تهیه است.

شدید و یکباره ارزش پول بعضی از کشورهای آسیای میانه از قبیل قزاقستان و بلاروس شد که ضررهای هنگفتی به پیمانکاران ایرانی در این کشورها وارد کرده است.

- عدم قبول تضامین بانک‌های ایرانی، توسط کارفرماها، موجب افزایش هزینه مربوط به تضامین از حدود نیم درصد مبلغ قرارداد تا ده درصد مبلغ قرارداد شده است. این مسأله موجب شده پیمانکاران به ناچار مجبور به مشارکت با یک شرکت محلی و یا تامین سپرده بصورت نقدی شوند.
- تغییر روابط سیاسی حاکمیت با کشورهای منطقه، قراردادهای صادرکنندگان خدمات را نیز تحت الشعاع قرار داده است. برخی از قراردادهای بسته شده با پیمانکاران خدمات فنی و مهندسی ایرانی، توسط کشورهای طرف قرارداد به دلیل فشار کشور آمریکا یا کشورهای دیگر به طور یک طرفه نقض شده است (مانند بحران رخ داده در روابط ایران و عربستان که موجب شد تامین مالی پروژه‌هایی که شرکت‌های ایرانی در افغانستان در حال اجرا بودند و توسط عربستان تامین مالی می‌شد، قطع شود).
- حملات گروه تروریستی داعش در کشور عراق که منجر به تعطیلی طولانی مدت و یا خاتمه قراردادها شده و به تبع آن تحمیل ضرر و زیان به شرکت‌های ایرانی گردید.
- عدم ثبات و عدم پیش‌بینی‌پذیری رفتارهای حکومت مستقر شده در کشور افغانستان، پیمانکاران ایرانی را با مشکلات متعددی مواجه کرده است. در مواردی حکومت طالبان در افغانستان، اصل مطالبات پیمانکاران ایرانی را انکار می‌کند.
- عدم پرداخت بموقع مطالبات پیمانکاران توسط کشورهای طرف قرارداد، موجب عدم توانایی پیمانکاران در بازپرداخت بموقع تسهیلات ارزی شده است. همچنین، جهش‌های مکرر نرخ ارز در کشور، علاوه بر تحمیل هزینه‌های پیش‌بینی نشده به پیمانکاران و ضررهای مالی (به موجب اختلاف قیمتی بسیار زیاد)، هزینه‌های حقوقی و قضایی نیز به آنها تحمیل کرده است. در برخی از موارد، ممنوع‌الخروجی مدیران شرکتهای صدور خدمات فنی و مهندسی و حتی مسدود شدن حساب‌های بانکی هیات مدیره شرکت‌های صدور خدمات فنی و مهندسی را در پی داشته است. شایسته ذکر است که به دلیل ممنوع‌الخروج شدن مدیران شرکتهای، امکان شرکت در مناقصات بین‌المللی و انعقاد قراردادهای جدید صدور خدمات فنی و مهندسی غیر ممکن شده است.

به رغم همه این مشکلات، شرکت‌های صادرکننده خدمات فنی و مهندسی چندین برابر تسهیلات ارزی که اخذ کرده بودند را به داخل کشور منتقل کرده و در بانک‌ها و عمدتاً صرافی‌های مجاز مورد تایید بانک مرکزی تبدیل به ریال کرده‌اند. اما بانک‌های طرف قرارداد بدون توجه به مشکلات روی داده و حتی بدون توجه به نوع ارزی که در قراردادهای کشورهای مختلف مورد استفاده قرار گرفته است یا حتی در مواردی بدون توجه به آنکه معادل ریالی ارزی که به صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی پرداخت کرده‌اند، بدهی‌های ارزی را صرفاً بر مبنای دلار یا یورو در حسابهای خود درج کرده‌اند و خواهان بازپرداخت بدهی به صورت دلاری هستند. با عنایت به آنکه در ماده (۴۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، تمهیداتی برای واردکنندگانی که به سبب افزایش قابل ملاحظه نرخ ارز، دچار

مشکل در بازپرداخت تسهیلات ارزی شده‌اند، در نظر گرفته شده است، شرکت‌های صادرکننده خدمات فنی و مهندسی نیز همچون واردکنندگان کالاهای اساسی و مواد اولیه، دارای مصارف ارزی هستند و آنها نیز به واسطه نابسامانی‌های رخ داده در نرخ ارز دچار مشکل شده‌اند. لذا شایسته بود در همان زمان، صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی که به منظور تجهیز کارگاه و خرید ماشین‌آلات در سایر کشورها، نسبت به اخذ تسهیلات ارزی از بانک‌ها اقدام کرده‌اند و به علت شرایط تحریم اقتصاد با ریسک نرخ ارز مواجه شده‌اند، مورد حمایت قرار گیرند. لذا پیشنهاد شده است تا حکم زیر به لایحه بودجه ۱۴۰۳ کل کشور الحاق شود:

حکم پیشنهادی:

"شرکت‌های صادرکننده خدمات فنی و مهندسی می‌توانند به میزان ارزی که در بانک‌های کشور و صرافی‌های مجاز مورد تایید بانک مرکزی، تبدیل به ریال نموده‌اند، به همان نرخ تعهدات ارزی خود (در برابر بانک‌ها و یا منابع وام‌دهنده) تسویه نمایند. تعهدات ارزی فوق شامل کلیه تعهدات ضامنین و ضمانت‌نامه‌های صادره نیز می‌گردد. "

تبصره- آیین‌نامه اجرایی این بند، به پیشنهاد بانک مرکزی و با همکاری وزارت امور اقتصاد و دارایی و اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، ظرف یک ماه از ابلاغ این قانون، به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.